

PROGRAMSKI IZVJEŠTAJ od siječnja 2008. do travnja 2010.

Sadržaj:

I. Sažetak

II. Programski razvoj

1. Javni dijalog i javne politike
2. Dokumentiranje
3. Unaprjeđenje sudskih praksi i pravnih standarda

III. Organizacijski razvoj

- Upravljanje i vođenje
- Ured i logistika
- Planiranje, monitoring i evaluacija
- Uredski tim *Documente*
- Volonterski tim
- Financijsko poslovanje
- Namicanje sredstava
- Financijska situacija
- Suradnja s drugim organizacijama i institucijama
- Razvoj organizacije

I. SAŽETAK

Documenta je nakon financijski sušne 2008. godine u kojoj se tim smanjio na četiri zaposlenika s smanjenim i neredovitim primanjima u 2009. naglo izrasla u organizaciju s 18 zaposlenih osoba, ostvarivši preduvjete za ostvarivanje svojih najambicioznijih programa poput dokumentiranja sudbine ubijenih i nestalih, snimanja i afirmiranja osobnih sjećanja na rat i sustavnog praćenja suđenja za ratne zločine. U suradnji s partnerskim organizacijama započela je raspravu o utvrđivanju činjenica o ratnim zločinima i doprinijela izgradnji regionalne koalicije s više stotina članica, među kojima su organizacije za ljudska prava, udruge i udruženja žrtava, znanstvenici/e, umjetnice/i, vjerske zajednice, organizacije mladih, veterani i drugi. U raspravu o Regionalnoj komisiji za utvrđivanje činjenica o ratnim zločinima i drugim teškim povredama ljudskih prava (REKOM) uključili su se ne samo ljudi različitih mišljenja i uvjerenja nego i pripadnike ideološki, vrijednosno i politički suprotstavljenih skupina. U veljači 2010. *Documenta* je uselila u Kuću ljudskih prava. U pripremi je izgradnja informacijskog sustava, koji treba omogućiti sistematizaciju prikupljenih podataka i njihovo predstavljanje javnosti.

II. PROGRAMSKI RAZVOJ

1. JAVNI DIJALOG I JAVNE POLITIKE

Aktivnosti u programu vezane su uz produblјivanje i intenziviranje javnog dijaloga o suočavanju s prošlošću te javne i zakonodavne inicijative vezane uz dokumentiranje činjenica o ratnim zločinima, kazneno procesuiranje ratnih zločina, obeštećenje zbog ratnih zločina, nastavu povijesti i kulturu sjećanja. Veći dio aktivnosti u 2009. bilo je usredotočeno na **raspravu o inicijativu za ustanovljenje regionalne komisije za utvrđivanje činjenica o ratnim zločinima i drugim teškim povredama ljudskih prava (REKOM)**

1.1 Suočavanje s prošlošću

Cjelokupno djelovanje *Documente* u stanovitoj je mjeri doprinijelo sve učestalijoj upotrebi termina suočavanje s prošlošću i tranzicijske pravde u javnosti. U svom izlaganju na okruglom stolu o godišnjim nalazima o praćenju suđenja za 2006. godinu pokojni Antun Kvakana, zamjenik Glavnog državnog odvjetnika je primjerice rekao: 'Kao što kaže gospodin Bajić vrlo je važno doprinijeti suočavanju s prošlošću..' U promicanju suočavanja s prošlošću u javnosti i društvu vrlo su uspješnim pokazalo međusobno nadopunjavanje različitih programa *Documente* i partnerskih organizacija, posebice publiciranje redovitih izvještaja (o suđenjima za ratne zločine, o tranzicijskoj pravdi, o naknadama štete zbog usmrćenja bliske osobe..). Sam pojam suočavanja s prošlošću koji se 2004. na početku našeg rada u javnosti rabio samo iznimno u međuvremenu je postao uvriježen. Koncept je ušao u javnu upotrebu što naravno još ne znači da je to znak spremnosti hrvatskog društva na preuzimanje odgovornosti za posljedice ratnih zbivanja.

Nakon Regionalnih izvještaja o tranzicijskoj pravdi za 2006. i 2007. koji je s puno zanimanja prihvatila stručna javnost a pripremili smo ga u suradnji s *Fondom za humanitarno pravo* trenutno je u pripremi izvještaj za 2009. godinu.

Internetska stranica *Documente* www.documenta.hr od rujna 2005. godine donosi informacije o svim aktivnostima, uključujući oglašavanja o javnim događanjima, regionalnoj suradnji, izvještaje sa suđenja za ratne zločine, izjave za javnost vezane uz aktualna politička zbivanja u zemlji, te informacije o našim publikacijama. Tijekom 2009. izrađivali smo novu stranicu. U prosjeku je

mjesečno bilo 1.367 jedinstvenih posjetitelja i 2.150 posjetitelja, odnosno 16.404 jedinstvenih posjetitelja i 25.800 posjeta godišnje.

U pripremi su publikacije *Istraživanje javnog mnijenja o suočavanju s prošlošću i Sjećanja na rat u Pakracu, Lipiku i okolici*.

1.2 Koalicija za regionalnu komisiju

Sve se postjugoslavenske zemlje susreću s mnogobrojnim izazovima u pokušaju suočavanja s naslijeđem oružanih sukoba koji su iza sebe ostavili više od 130 000 smrtno stradalih i najmanje milijun izbjeglica. Sve postjugoslavenske zemlje prihvatile su kaznena suđenja kao najučinkovitiji pravni mehanizam za utvrđivanje pojedinačne odgovornosti za počinjene ratne zločine. Upravo su iskustva Međunarodnog kaznenog suda za bivšu Jugoslaviju pokazala nužni značaj utvrđivanja činjenica u borbi protiv poricanja. S druge strane, pod pritiskom međunarodne zajednice, i kao rezultat strategije završetka rada MKSJ-a, države u regiji su osnivanjem specijalnih sudova za ratne zločine ili unaprjeđivanjem rada pravosudnih institucija započele proces individualiziranja kaznene odgovornosti na nacionalnoj i na lokalnoj razini.

Tijekom 2006. godine tri nevladine organizacije: *Documenta* iz Zagreba, *Fond za humanitarno pravo* iz Beograda i *Istraživačko dokumentacioni centar* iz Sarajeva, koje zagovaraju regionalni pristup u procesu tranzicijske pravde, započele su konzultacije o mehanizmima za utvrđivanje i kazivanje istine na regionalnoj razini. Na ovaj način tri partnerske organizacije nastoje proširiti već uspostavljenu diskusiju civilnoga društva o strategijama tranzicijske pravde i potaknuti vlade u regiji na uključivanje u proces konzultacija o regionalnim mehanizmima za utvrđivanje isitne.

Inicijativu o osnivanju Regionalne komisije za utvrđivanje činjenica o ratnim zločinima u svibnju 2006. pokrenuli su *Documenta – Centar za suočavanja s prošlošću* (Hrvatska), *Fond za humanitarno pravo* (Srbija) i *Istraživačko-dokumentacioni centar* (BiH). Na Forumu u Prištini tijekom listopada 2008. osnovana je Koalicija za osnivanje Regionalne komisije za utvrđivanje činjenica (REKOM), koju čine organizacije za ljudska prava, udruge žrtava, organizacije mladih, pisci/spisateljice, umjetnici/e, novinari/ke, i sudionici/e u regionalnom konzultacijskom procesu civilnog društva o načinima za utvrđivanje istine o ratnim zločinima u bivšoj Jugoslaviji.

Spomenuta regionalna *Koalicija za osnivanje Regionalne komisije za utvrđivanje činjenica o ratnim zločinima* ima zadaću informirati regionalnu javnost o inicijativi, širiti mrežu podrške, a potom, s preporukama civilnog društva, zahtjev za osnivanje Komisije predati nacionalnim vladama i parlamentima post-jugoslavenskih zemalja.

Organizacije zainteresirane za suočavanje s prošlošću okupile su se u Koaliciju za ustanovljenje regionalne komisije za utvrđivanje činjenica o ratnim zločinima i drugim teškim povredama ljudskih prava (REKOM). U 2009. su u sklopu konzultacijskog procesa o inicijativi za REKOM održane lokalne rasprave s organizacijama za zaštitu ljudskih prava, udrugama žrtava i obiteljima žrtava stradalih i nestalih, organizacijama mladih, ženskim grupama, profesionalnim udrugama i lokalnim vlastima grada u **Puli** (srpanj), **Kninu** (kolovoz), **Pakracu** (rujan), **Vukovaru** (listopad), **Osijeku** (studeni); Lokalne konzultacije sa braniteljima i braniteljskim udrugama (**Zagreb**, listopad), Regionalne konzultacije sa znanstvenicima/cama u (**Zagreb**, siječanj), Nacionalne konzultacije sa ženskim organizacijama, znanstvenicama i političarkama (**Zagreb**, svibanj), Nacionalne konzultacije sa vjernicima/cama i vjerskim organizacijama (**Zagreb**, listopad), Nacionalne konzultacije sa mladima (**Selce**, prosinac) te tribina u **Splitu** u studenom. U veljači 2010. održane su rasprave s pravosuđem (**Zagreb**) i mladima (**Darugar**) te regionalne konzultacije s logorašima i političkim zatvorenicima (**Dubrovnik**). U nastavku intenzivnog procesa konzultacija kojeg *Documenta* u ime Koalicije za REKOM provodi sa organizacijama za zaštitu ljudskih prava, udrugama i udruženjima žrtava i obiteljima žrtava stradalih i nestalih, organizacijama mladih, ženskih grupa, profesionalnih udruženja i novinara organiziraju se i redoviti sastanci na kojima se planiraju aktivnosti u Hrvatskoj te izvještava o aktivnostima Koalicije u Hrvatskoj i regiji.

U 2010. rasprave ćemo nastaviti na dva komplementarna načina. U mjestima gdje interes za inicijativu nije velik održat ćemo tribine a produbiti ćemo i intenzivirati procese u slijedećim ratom pogođenim regijama gdje su nakon već održanih konzultacije pokazala potreba za nastavkom dijaloga sa skupinama koje se do sada nisu uključile i svima koji su već pokazali spremnost za dugoročan angažman i bit će vrlo važni u javnom zagovaranju inicijative u svojim sredinama:

- Pakrac i druga mjesta iz Požeško-slavonske i Bjelovarsko-bilogorske županije

U suradnji s Centrom za podršku i razvoj civilnog društva „Delfin“ iz Pakraca intenzivirat će se suradnja s mladima, braniteljima, logorašima kako preživjelima iz logora Bučje tako i iz Pakračke Poljane, civilnim žrtvama i antifašistima. Neka događanja će biti organizirana u Pakracu kako bi se nastavili započeti procesi na lokalnoj razini dok će druga biti održana u drugim županijskim centrima (Daruvar, Požega)

- Vukovar i druga mjesta iz Vukovarsko-srijemske županije

U suradnji s Ljiljanom Gehrecke i udrugom Vukovarske majke nastavit će se dijalog s udrugama branitelja te vjerskim institucijama. Inicijativa za REKOM bit će jedna od tema VI. Konferencije u organizaciji Europskog doma Vukovar

- Osijek i druga mjesta iz Slavonsko-baranjske županije

Centar za mir, nenasilje i ljudska prava Osijek organizirat će susret zainteresiranih koji su bili na prvim konzultacijama kako bi se dogovorili o sljedećim koracima (lokalne tribine u manjim mjestima, emisije na lokalnim medijima, konzultacije u Osijeku oko nacрта modela koji će izraditi ekspertna grupa trening za volontere koji će prikupljati potpise i sl. – do kraja ožujka 2010.)

- Knin i druga mjesta Šibensko-kninske te Ličko-senjske županije

U suradnji sa Srpskim demokratskim forumom, Zajednicom udruga naseljenika Hrvatske, Hrvatskim društvom logoraša srpskih koncentracijskih logora, pripremit ćemo raspravu s logorašima, civilnim žrtvama i predstavnicima lokalne vlasti u Kninu. U drugim mjestima županije održat će se tribine.

1.3 Kultura sjećanja

Documentin tim sudjelovao je na **studijskim putovanju u Njemačkoj** posvećenoj kulturi sjećanja uz potporu Robert Bosch fondacije (u listopadu 2007. i travnju 2009.).

Documenta priprema studijska putovanja posvećena upoznavanju s obilježavanjem mjesta stradanja u Hrvatskoj i široj regiji na tragu iskustava studijskog putovanja u Njemačku posvećenog upoznavanju s komemorativnom kulturom kojeg smo uz podršku Bosch Fondacije organizirali 2007. godine. Sudionice i sudionici studijskog putovanja izrazili su želju da upoznaju komemorativnu kulturu u Hrvatskoj i susjednim zemljama.

Ukoliko uspijemo namaknuti sredstva u razdoblju od 2010. – 2012. godine željeli bi organizirati slijedeća studijska putovanja po Hrvatskoj, Srbiji, Bosni i Hercegovini, Sloveniji i Italiji. Planiramo da će se 2011. održati studijska vikend putovanja posvećena mjestima stradanja iz razdoblja od 1941. do 1990. za zainteresirane iz Hrvatske. 2009. željeli bi pripremiti regionalno studijsko putovanje posvećeno mjestima stradanja iz 1941. – 1990. a 2012. mjestima stradanja iz 1991. – 1999. 2013. godine željeli bi organizirati studijsko putovanje u Hrvatsku, Sloveniju i Italiju.

Svrha putovanja je afirmiranje i poticanje razvoja kulture sjećanja a ciljevi sustavno upoznavanje s praksama obilježavanja mjesta stradanja i komemorativnom kulturom u Hrvatskoj, široj regiji i susjednim državama i osnaživanje stručnih timova zainteresiranih za suočavanje s prošlošću u pojedinim zemljama.

Želimo osnažiti stručne timove u Hrvatskoj i susjednim zemljama, objaviti snimke sadašnje situacije, pripremiti info-materijali s osnovnim činjenicama o pojedinim mjestima stradanja, objaviti stručne tekstove o kulturi komemoriranja i održati okrugle stolove u različitim zemljama posvećeni kulturi komemoriranja te artikulirati prijedloge zakonodavcu, lokalnim i nacionalnim vlastima te znanstvenim i muzejskim institucijama.

Sudionici će biti znanstvenici (povjesničare/ke, etnologinje, sociolozi i sociologinje..), sveučilišni profesori, novinari/ke, nastavnice/ke povijesti, kustosi/ce relevantnih muzeja i spomen područja, volonteri/ke i članovi i članice timova *Documente* i partnerskih institucija, studenti/studentice završne godine povijesti, sociologije, etnologije, antropologije, kulturalnih studija, politologije

U 2010. osigurali smo sredstva za studijska putovanja u vezi mjesta stradanja u razdoblju od 1941. do 1990. za sudionice i sudionike iz Hrvatske za pet vikend putovanja :

1. **Zagreb** (Trg žrtava fašizma, Dotrščina, Mirogoj, Kerestinec...)
2. **Kumrovec** (rodna kuća Josipa Broza Tita, zbirka iz NOB-a) - **Koprivnica** (logor Danica) - **Lepoglava** (logor, zatvor) – **Gudovac** (spomenik Srbima strijeljanim krajem travnja 1941.) –
3. **Sisak** (Spomen obilježje Brezovica) – **Topusko** (Spomen dom ZAVNOH-a) - **Petrova Gora** (Memorijalni park - Centralna partizanska bolnica, spomenik antifašističkoj borbi na Petrovcu, partizansko groblje, logor u Perni) — **Prkos** (spomenik žrtvama pokolja) – **Glina** (spomenik žrtvama pokolja)
4. **Kampor** (fašistički logor) – **Goli Otok** (komunistički logor) – **Jadovno** (ustaški logor, spomenik Vanje Radauša postavljen 1956., srušen devedesetih) - **Kraljevica** (fašistički logor) - **Rijeka** (Muzej grada Rijeke) - **Lipa** (Narodni muzej)
5. **Jazovka** (spomenik stradalnicima ubijenim potkraj rata kod Samobora) - **Macelj** (križ stradalnicima kod kojeg se održavaju komemoracije za žrtve poslijeratnih ubijanja) - **Tezno** (spomenik žrtvama poslijeratnih ubijanja) – **Bleiburg** (spomenik)

Pripremili smo i ambiciozniji program poticanja kulture sjećanja koji uključuje pripremu međunarodne izložbe o suočavanju s prošlošću, snimanje dokumentaraca i organiziranje konferencije „Mladi i suočavanje s prošlošću“.

1.4 Nastava povijesti

Ne smanjuje se interes za knjigu *Jedna povijest, više historija* objavljenu 2007. godine koja sadrži *Dodatak udžbenicima za najnoviju povijest*, separat koji je u ljeto 2005. napisan za nastavnike povijesti i učenike osnovnih škola, ali ga Ministarstvo obrazovanja, prosvjete i sporta u konačnici nije odobrilo. U publikaciju su uvršteni i dodatni tekstovi autora/ica *Dodatka*, Tvrtka Jakovine, Snježane Koren i Magdalene Najbar-Agičić te preslike iz tiskovina kroz koje će se dobiti uvid u društvenu konsternaciju i hajku koja je nastala u medijima povodom *Dodatka*. U budućnosti željeli bi sustavno analizirati udžbenika povijesti za osnovne i srednje škole.

1.5 Edukacija o izvještavanju sa suđenja za ratne zločine

U svrhu informiranja i educiranja o izvještavanju sa suđenja za ratne zločine od prosinca 2009. do veljače 2010. održali smo **edukaciju o izvještavanju sa suđenja za ratne zločine**. Na edukaciji je sudjelovalo oko 20 studenata/ica četvrte i pete godine diplomskog studija novinarstva/politologije i 3 studenta/ice dodiplomskog studija novinarstva/politologije.

O važnosti suđenja za ratne zločine i kontekstu u kojem se održavaju govorili su **Vesna Teršelič**, voditeljica *Documente* i **Zoran Pusić**, predsjednik Građanskog odbora za ljudska prava. Monitori/ce **Mladen Stojanović**, **Marko Sjekvica** i **Jelena Đokić Jović**, **Veslinka Kastratović** izvijestili su pojedinim slučajevima. Praktični dio o izvještavanju sa suđenja za ratne zločine vodili su novinari

Goran Jungvirth (rad Međunarodnog kaznenog suda za ratne zločine u bivšoj Jugoslaviji) i **Sergej Abramov** (suđenja za ratne zločine u Hrvatskoj). U uvodnom predavanju polaznici/ce su učili o tehnikama izvještavanja sa suđenja, iz kojih se izvora mogu informirati o suđenju, koje elemente mora sadržavati izvještaj te su uspoređivali članke iz međunarodnih i domaćih medija koji su o istoj raspravi sa suđenja Gotovina-Čermak-Markač pred MKSJ različito izvještavali. Polaznici/ce su uživo preko interneta pratili suđenja Stanišić i Simatović i Stanišić i Župljanin pred MKSJ te potom pisali izvještaje i radili analizu. Studenti/ce su posjetili Ured za vezu MKSJ u RH gdje je g. **Thomas Osorio**, šef ureda, održao predavanje o radu Međunarodnog kaznenog suda za bivšu Jugoslaviju nakon kojeg je slijedila rasprava sa studentima/cama. Nakon toga studenti/ce su preko videolinka imali priliku razgovarati sa **Nermom Jelačić**, glasnogovornicom sudskih vijeća i Tajništva MKSJ. Studenti i studentice trebali su pratiti jedno ročište suđenja pred Županijskim sudom u Sisku ali je već zakazana rasprava na žalost odgođena zbog nemogućnosti pravovremenog imenovanja branitelja po službenoj dužnosti. Predsjednica sudskog vijeća ipak im je ljubazno pokazala dvoranu i kratko im se obratila. **Zdenka Pantić** iz Međunarodnog rehabilitacijskog centra za žrtve mučenja iz Zagreba održala je predavanje o psihološkom aspektu položaja žrtve i svjedoka u suđenjima za ratne zločine (kako trauma utječe na pamćenje, svjedočenje – rizik ili pomoć za žrtvu). **Ksenija Turković** s Pravnog fakulteta govorila je o **položaju svjedoka/žrtve u suđenjima za ratne zločine**. Na završnom panelu sudjelovali su novinari **Sergej Abramov**, **Boris Pavelić**, **Tihomir Ponoš** i **Goran Jungvirth**.

Na temelju evaluacije edukacije pripremamo seminar za jesensko- zimski semestar u suradnji s Fakultetom političkih znanosti.

2. DOKUMENTIRANJE

Sustavno prikupljanje građe o ratnim zbivanjima, osobnim sjećanjima na rat i radu organizacija za ljudska prava

2.1 Dokumentiranje ljudskih gubitaka.

Kako bi dopunila već prikupljene podatke o ljudskim gubicima *Documenta* je krenula u dodatna terenska istraživanja. Do zastoja u dokumentiranju ljudskih gubitaka došlo je zbog preokupiranosti drugim aktivnostima i nemogućnosti pravovremenog namicanja potrebnih financijskih sredstava.

Na početku rada *Documenta* je poslala poziv za suradnju vladinim i znanstvenim institucijama te drugim organizacijama civilnog društva u kom je najavila svoj istraživački rad i predložila suradnju.

Istraživački tim na projektu "Ljudski gubici u Hrvatskoj 1991 - 1995" je u 2009. godini prikupio i analizirao nekoliko tisuća sudskih dokumenta (optužnica, presuda i drugih dokumenata iz sudskih postupaka pred ICTY i sudovima u Hrvatskoj), preko 70 knjiga i nekoliko stotina novinskih članaka koji govore u ubojstvima, stradanjima i nestancima tijekom rata u Hrvatskoj, Intervjuirana su 73 svjedoka, članova/ica obitelji stradalih, predstavnika/ca organizacija obitelji žrtava. Skenirano je ukupno 8.411 stranica sudske dokumentacije (presude, optužnice i drugi sudski dokumenti). Sva prikupljena dokumentacija i podaci su arhivirani i klasificirani u skladu sa visokim profesionalnim arhivskim standardima. Analizom ove dokumentacije istraživački tim je za sada prikupio podatke o ukupno 4.597 ubijenih, stradalih i nestalih osoba u oružanom sukobu u Hrvatskoj.

U dogovoru s regionalnim partnerima *Istraživačko dokumentacionim centrom* i *Fondom za humanitarno pravo* razvijamo tri kompatibilna informativna sustava u tri dokumentacijska centra. Cilj je ujednačiti razinu razvijenosti sva tri centra na tom planu. U tijeku 2006. i 2007. razrađena je nacrt informativnog sistema koji bi pokrивao potrebe sva tri centra. U 2009. dobili smo pozitivan odgovor donatora no zbog poteškoća našeg partnera iz Sarajeva ugovor još nije potpisan..

2.2 Snimanje osobnih sjećanja na rat metodom usmene povijesti.

Sva sjećanja na rat još nisu ispričana. U nastojanju da dokumentiramo i osvjetlimo ratna zbivanja iz perspektive preživjelih *Documenta* je pripremila projekt strukturiranih razgovora koristeći metodologiju usmene povijesti. Odabrali smo ciljne grupe čije ratne uspomene do sada nisu bile zabilježene. U prvoj fazi prikupljanja usmene povijesti fokusirali smo se na žrtve kršenja ljudskih prava te aktivistice i aktiviste organizacija civilnog društva dok smo u drugoj fazi obuhvatili šire društvene skupine.

Želimo saslušati i sačuvati od zaborava sjećanja i iskustva te ih vratiti u obliku publikacije kako bi afirmirali osobne poglede na rat i dokumentirali višeslojnost zbivanja.

U pripremama za rad na terenu volonterski tim *Documente* posvećuje značajno mjesto pripremi info materijala o mjestima/gradovima gdje se provode intervjui.

Osobna sjećanja ćemo snimati na dva načina.

I) Snimanje audio zapisa kazivanja (na diktafon) je anonimno, osim ukoliko kazivač/ica izričito iskaže želju da se u publikacijama koristi njegovo/njezino puno ime. Nakon svakog snimljenog razgovora slijedi transkribiranje. Snimke razgovora i transkript pohraniti ćemo u *Documenti*. Jedan primjerak transkripta predat ćemo kazivaču/ici. Dijelove razgovora odabrane za publiciranje slat ćemo kazivačima/cama na autorizaciju.

II) Snimanje video zapisa kazivanja u većini slučajeva nije anonimno, iako se na želju kazivača/ice na snimci može zamagliti lice i izmijeniti glas, kako bi se uz punu zaštitu identiteta ipak prenijela dragocjena iskustva.

U prvoj fazi prikupljanja usmene povijesti snimali smo samo audio zapise kazivanja dok smo u drugoj fazi snimili i dio video kazivanja. Predviđamo da će snimanje usmene povijesti trajati do 2012. godine.

U 2009. snimili smo 30 intervjua sa kazivačima/cama na području Istočne Slavonije, od kojih je 14 postavljeno na web stranicu *Documente* u ožujku 2010.. Publikacija "Sjećanja na rat u Pakracu, Lipiku i okolici" je pred završetkom, te će uskoro biti objavljena.

2.3 Dokumentiranje rada organizacija za ljudska prava

U nastojanju da dokumentira rad civilnih inicijativa *Documenta* se prvo odlučila prikupiti građu *Antiratne kampanje Hrvatske*.

Dosad je prikupljeno oko 20 dužnih metra građe *Antiratne kampanje Hrvatske*. Gradivo je popisano te je na raspolaganju zainteresiranim istraživačima/cama i bit će predstavljeno javnosti u srpnju 2010.

U 2009. radili smo na osvještavanju organizacija civilnog društva o važnosti sređivanja i arhiviranja njihovog gradiva kroz tečajeve, distribuciju priručnika, savjetodavni rad i odgovore na konkretna pitanja i probleme. Održana su 3 praktična tečaja "Što i kako s papirima", napisan referat "Arhivsko i registraturno gradivo – temelj ostvarivanja ljudskih prava", određena struktura fonda *Antiratne kampanje*, napravljeni popis gradiva i opis stvaratelja, te izrađen "Plan afirmiranja čuvanja gradiva organizacija civilnog društva, otvaranja čitaonice i osnivanja virtualnog dokumentacijskog centra".

3. UNAPREĐENJE SUDSKIH PRAKSI I STANDARDA

Sustavno praćenje sudskih procesa za ratne zločine, izvještavanje o sudskim procesima u RH i regiji te zagovaranje unaprjeđenja sustava podrške svjedocima.

3.1 Praćenje suđenja za ratne zločine

Od osnivanja *Documente* sudjelujemo u nacionalnom timu za praćenje suđenja za ratne zločine u skupa s Centrom za mir, nenasilje i ljudska prava Osijek i Građanskim odborom za ljudska prava. U 2009. zajednički monitoring tim pratio je 31 suđenje pred županijskim sudovima i 17 suđenja pred Vrhovnim sudom. Publiciran je godišnji izvještaj o praćenju suđenja za ratne zločine za 2008. i polugodišnji za siječanj - svibanj 2009. U ožujku smo predstavili godišnji izvještaj za 2009. godinu.

Predstavljanja nalaza praćenja suđenja stručnoj pravosudnoj javnosti su nam omogućila puno kvalitetniju komunikaciju s državnim odvjetništvom, pojedinim županijskim sudovima, Vrhovnim sudom, Ministarstvom pravosuđa te istovremeno doprinijela informiranosti javnosti o suđenjima za ratne zločine. Redovni izvještaji na web stranicama www.centar-za-mir.hr i www.documenta.hr su najiscrpniji prikaz tijeka suđenja za ratne zločine. Iz godine u godinu stručna i šira javnost sve ponnije prati predstavljanje nalaza godišnjeg izvještaja. U srpnju 2007. započeta praksa predstavljanja mišljenja i analize postupka nakon prvostupanjske presude popraćena je u medijima s velikim interesom.

3.2. Naknade štete obiteljima usmrćenih

Brojni članovi obitelji žrtava ratnih zločina nisu dobili ni moralnu (počinitelji nisu kazneno odgovarali) niti materijalnu zadovoljštinu (većina je izgubila parnice za naknadu štete). U 2009. analizirali smo 80 odštetnih postupaka, od kojih se 50 vodi zbog smrti, nestanka ili ranjavanja a 30 zbog naknade materijalne štete. Obitelji žrtava podnosili su tužbene zahtjeve za štetu izazvanu aktima terora i drugim nasiljem za naknadu nematerijalne štete i ti su zahtjevi su uglavnom odbijeni s obrazloženjem *zastare* i/ili *ratne štete* za koju država Hrvatska nije odgovorna, uz obvezu plaćanja jako visokih troškova parničnih postupaka tuženoj RH. Provedena je analize *Različiti oblici naknade štete zbog usmrćenja bliske osobe u Hrvatskoj* i *Implikacije neosnovane primjene zakona o oprostima na parnične postupke za naknadu nematerijalne štete*. Smatramo da bi se u traženju modela za obeštećenje žrtava zakonodavac trebao voditi standardom uspostavljenim u zakonu i svim žrtvama ratnih zločina ponuditi obeštećenje putem posebne zakonom propisane mjere.

U 2009. godini održane su **4 konferencije za tisak** posvećene suđenjima za ratne zločine i naknadama štete, te **4 okrugla stola**: okrugli stol o praćenju suđenja za ratne zločine (ožujak 2009.), okrugli stol o ustavnim promjenama (studeni 2009.) okrugli stol o naknadama štete zbog usmrćenja bliske osobe (prosinac 2009.) te okrugli stol povodom godišnjeg izvještaja organiziran je (u ožujku 2010.)

II. ORGANIZACIJSKI RAZVOJ

Upravljanje i vođenje

Osnivačka skupština *Documente*, koja je najviše upravno tijelo održana je 18. listopada 2004. Redovne skupštine održane su u travnju 2005., u lipnju 2006. te u prosincu 2007. godine. 2008. i 2009. nismo održali skupštinu a rijetko se sastajao i Upravni odbor – što se ne slučajno poklopilo s intenziviranjem suradnje na praćenju suđenja za ratne zločine koja je podrazumijevala vrlo blisku suradnju između predsjednika i članice upravnog odbora te voditeljice *Documente*.

Documentom upravlja Upravni odbor čiji su članovi i članice Katarina Kruhonja, Srđan Dvornik, Pero Jurišin, Goranka Lalić, Zoran Pusić, koji je ujedno i Predsjednik Upravnog odbora. Zbog načina donošenja odluke o Kući Ljudskih prava ostavku je podnio Srđan Dvornik. U prošlim su sazivima

Upravnog odbora bio i Dražen Lalić i Siniša Maričić. Poslovanje *Documente* vodi Voditeljica Vesna Teršelič.

Ured i logistika

U prvim mjesecima nakon osnivačke skupštine koristili smo prostor Centra za mirovne studije i Centra za ljudska prava. *Documenta* je uselila u prvi iznajmljeni prostor na Iblerovom trgu 9 u listopadu 2005. a preselila se u nove prostorije na adresi Odranska 1, u ožujku 2006. Nabavljena je osnovna uredska oprema (stolovi i stolice, računala, štampač). U neadekvatnom prostoru od trideset kvadrata u jeku priprema na Forum u Zagrebu neko je vrijeme radilo 5 zaposlenih. U listopadu 2007. iznajmljena je dodatna soba u Odranskoj 1 kako bi stvorili prostor za 4 dodatna radna mjesta i smjestili prikupljeno gradivo a u siječnju 2009. još jedna soba za 6 novih radnih mjesta. U veljači 2010. smo skupa s pet organizacija (B.a.B.e., Centar za mirovne studije, Građanski odbor za ljudska prava, Udruga za promicanje istih mogućnosti i Udruga za zaštitu i promicanje mentalnog zdravlja – Svitanje) preselili u Kuću ljudskih prava u Selskoj ulici koja je vlasništvo grada Zagreba a obnovljena je uz potporu Ministarstva vanjskih poslova Norveške.

Planiranje, monitoring i evaluacija

Documenta planira, prati i evaluira aktivnosti na više razina:

- i) unutar organizacije: na redovnim tjednim koordinacijskim sastancima (utorkom), redovnim timskim sastancima i godišnjim planiranjima (u srpnju). Planiranje teče u timovima programa ili projekata (primjerice dokumentiranje ljudskih gubitaka, praćenje suđenja itd.), u ad-hoc timovima pojedinih projekata (primjerice dogovori o promocijama knjige u dogovoru s autorima i autoricama te urednicom), te na razini Upravnog odbora i Skupštine *Documente*.
- ii) u suradnji s partnerskim organizacijama na razini Hrvatske:
 - o kao članica tima za praćenje suđenja za ratne zločine na mjesečnim sastancima s Centrom za mir, nenasilje i ljudska prava Osijek i Građanskim odborom za ljudska prava te kvartalnim sastancima s predstavnicima Delegacije EC u RH, OSSE i drugim donatorima
 - o kao članica Koalicije za REKOM u RH na mjesečnim sastancima
- iii) na regionalnoj razini: kao članica Koordinacijskog vijeća Koalicije za REKOM na kvartalnoj i godišnjoj osnovi. je u tijeku. Povezivanje i usklađivanje različitih procesa planiranja sve je veći izazov.

Koordinacijski tim *Documente*

Voditeljica *Documente*, Vesna Teršelič zaposlena je u *Documenti* od 01. siječnja 2006. Maja Dubljević kao programska koordinatorica bila je zaposlena u *Documenti* od 01. veljače 2006. do svibnja 2008. Od istog datuma do 31. svibnja 2007. kao tajnica bila je zaposlena Mili Simić Dododja. Od 21. kolovoza 2006. do 30. listopada 2007. na monitoringu suđenja za ratne zločine radio je Goran Miletić. Od 1. siječnja 2007. s nama radi Igor Roginek. Od 15. listopada 2007. s nama radi monitorica Jelena Đokić Jović. Od 1. listopada 2007. na poslovima arhiviranja i koordiniranja snimanja osobnih sjećanja na rat metodom usmene povijesti radi Tanja Petrović. Najveći val zapošljavanja krenuo je od 1. siječnja 2009. kad smo u nekoliko mjeseci angažirali 9 novih djelatnika i djelatnica.

Documenta ima sposobnu, izvrsnu, predanu i motiviranu ekipu koja u ne uvijek povoljnoj financijskoj situaciji radi s nesmanjenom snagom.

Volonterski tim

Tijekom ljeta i jeseni 2005. *Documenta* je počela okupljati volonterski tim (preko organizacija osnivačica, organizacija za ljudska prava, pravni fakultet i dr.) i organizirati prve sastanke na kojima se volonterski tim dogovorio o planovima za rad na prikupljanju usmene povijesti.

Od listopada 2005. volonterski tim se povremeno sastaje a tijekom siječnja 2006. krenula su prve terenske posjete Pakracu. Snimanje u Sisku i Osijeku išlo je puno sporije nego snimanje u Pakracu.

Documenta je u nekoliko navrata organizirala edukacije za volonterski tim, ili je omogućila/informirala/preporučila edukacije za volontere/ke organizirane od strane drugih organizacije.

Supervizija se provodi od strane Zdenke Pantić, direktorice Međunarodnog rehabilitacijskog centra za žrtve mučenja.

Financijsko poslovanje

Financijsko poslovanje vodi Blaženka Sečkar, knjigovodstvo vodi Konto Obad a blagajnu Gong. Od 2007. godine radimo redovne godišnje financijske revizije a uz to i povremene revizije za pojedine projekte.

Namicanje sredstava

Uz strateške donatore dugoročno zainteresirane za razvoj rada na suočavanju s prošlošću na regionalnoj razini (Ministarstvo vanjskih poslova Švicarske, C.S.Mott, Ministarstvo vanjskih poslova Nizozemske) počeli su nas podržavati Nacionalna zaklada za razvoj civilnog društva, Europska unija, Balkan Trust i R. Bosch Stiftung te Ministarstvo vanjskih poslova Norveške.

Financijska situacija

Posebno veliko opterećenje stvoreno je zbog zastoja u namicanju sredstava posebice povezanog s obimom posla i namicanjem potrebnih financijskih sredstava za organiziranje konferencije u veljači 2007. Nakon zbrajanja svih računa od 1. travnja 2007. smanjena je dužina radnog vremena i plaće za veći dio radnih mjesta (tajnica, organizator, koordinatorica programa, voditeljica) u rasponu od 50 – 35%. Hvala na posudbama Centru za mir, nenasilje i ljudska prava Osijek, Centru za mirovne studije i organizaciji B.a.B.e.!

Nakon sušne 2008. godine uslijedio je oporavak u 2009. Plaće su se vratile u normalu u siječnju 2009. godine. Za aktivnosti u 2009. godini odobreno je: 518.683 EUR a stvarni je prihod u 2009. bio: 463.270 EUR.

Za aktivnosti u razdoblju od 2010. do 2012. do sada je odobreno 1.343.705 Eura.

Suradnja s drugim organizacijama i institucijama

Nastavili smo razvijati suradnju s organizacijama osnivačicama, posebice kroz zajedničko praćenje suđenja za ratne zločine, te zajednička javna oglašavanja a na regionalnoj razini s *Fondom za humanitarno pravo* i *Istraživačko dokumentacionim centrom* Aktivnosti u partnerstvu s organizacijama osnivačicama i regionalnim partnerima čine okosnicu rada *Documente*.

U pripremi terenskog rada i organiziranju događanja izvan Zagreba oslonili smo se na organizacije članice Koalicije za REKOM.

Stvorili smo osnove za suradnju s nekim znanstvenim i muzejskim institucijama (posebice Spomen područje Jasenovac, Hrvatski povijesni muzej) i nekim fakultetima (Fakultet političkih znanosti, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Filozofski fakultet (posebice Odsjek za sociologiju i Odsjek za povijest)). Poboljšali smo komunikaciju s pravosuđem (posebice s Državnim odvjetništvom RH te sucima nekih županijskih sudova i Vrhovnim sudom).

Razvoj organizacije

Izrazito brz razvoj programa nije pratila neophodna logistička podrška, sustavno namicanje sredstava i razvoj timova. Izuzetno je važno fokusirati se na centralnu aktivnost, dokumentiranje ljudskih gubitaka i drugih povreda ženevskih konvencija te namicanje sredstava.

Izveštaj su pripremile/i:

*Vesna Teršelič
Tanja Petrović
Blaženka Sečkar
Igor Roginek
Eugen Jakovčić
Darija Marić
Jelena Đokić Jović*

U Zagrebu 10. travnja 2010.